

Антонич Богдан-Ігор Васильович

Біографія

(1909—1937)

Богдан-Ігор Антонич народився 5 жовтня 1909 р. на Лемківщині в родині сільського священика Василя Кота, котрий незадовго до народження дитини змінив прізвище на Антонич.

У 1914 р. родина Антоничів перебралася до Відня, де з гіркою бідой перебула чотири роки. У 1919р. Богдан з мамою (батька заарештувала польська влада) переїхали на Пряшівщину до матиного брата, якого невдовзі режим Пілсудського скарав на смерть за домагання прав для галицької Лемківщини.

Україна в цей час переживала історичний момент. На початку 1919 р. Об'єдналися дві молоді держави: УНР (Українська Народна Республіка) і ЗУНР (Західно-Українська Народна Республіка). І хоча її політична доля одразу ж зависла на волоску, цей короткий спалах незалежності перейшов у вимір культури. "Галичани" у Польщі, "східняки" у складі УРСР, "закарпатці" в Чехії почували себе (з певною мірою ідеалізму) частинками великої України, якої ще немає на жодній карті світу, але яка неодмінно буде. На період такого національного ентузіазму припали шкільні роки Богдана-Ігоря.

Труднощі війни відбилися на здоров'ї хлопця. Він часто і тяжко слабував. Тому спершу йому найняли приватну домашню вчительку, а в 11 років віддали до Сяноцької гімназії. Саме в цій єдиній на всю Лемківщину польській гімназії (українських тоді там взагалі не було) дві години на тиждень відводили українській мові, основний наголос за вісім років навчання робили на грецьку та латину.

У 1923—25 рр. Б.-І. Антонич почав писати твори. Два останні роки навчання в гімназії його вчителем був Лев Гец, згодом відомий український художник. Гец осучаснив смаки Антонича, й мав на учня великий вплив. Навчаючись в університеті та по його закінченні, Богдан-Ігор надсилав учителеві свої книжки, які той оцінював дуже високо, сприймаючи їх "з нестримним захопленням". Антонич-гімназист захоплювався музикою, непогано грав на скрипці, котру потім згадував у віршах як "музичне дерево". Виступав на шкільних концертах і навіть komponував мелодії. Також малював і серйозно цікавився образотворчим мистецтвом.

У 1928р. Б. І. Антонич закінчив гімназію і записався на гуманітарний факультет Львівського університету (спеціальність — слов'янська філологія);

З 1931 р. почав друкуватися в періодиці. Саме тоді в бібліотеці журналу "Дажбог" заявила його перша збірка "Привітання життя".

У 1933р., закінчивши студії в університеті з дипломом магістра філософії, Антонич став вільним літератором. Від 1934р. Б.-Г. Антонич активно друкується в західноукраїнських часописах "Вогні", "Дзвони", "Назустріч", "Ми". Тоді ж заходами Богдана Кравціва він видав збірку "Три перстені", за яку отримав літературну премію Товариства українських письменників і журналістів ім. Івана Франка. За неповних

чотири роки письменник готує до друку чотири книги поезій, працює над малою прозою, пише роман і лібрето до опери, пробує себе у ролі мистецтвознавця. У 1936 р. виходить найбільша прижиттєва збірка Б.-І. Антонича "Книга Лева".

Видужування після операції у Г937р. ускладнилося запаленням легенів. Слабе серце не витримало. 6 липня Богдан-Ігор Антонич помер. Поховано поета на Янівському цвинтарі у Львові.

Збірки "Зелена євангелія" та "Ротації" вийшли у 1938р. посмертно.

"Зелена євангелія" — це книга природи "Ротації" — книга міста й цивілізації, а "Велика гармонія" — книга віри. Антонич цікавиться колективною пам'яттю й уявою праслов'ян. Префікс пра— багато важить у його світогляді. Поета манить глибина віків і далекі покоління. Час тут розгортається у дві фігури — лінії і кола. Лінійний час — ряд безперервних подій, життя від народження до смерті. Коловий час — це час вічних повернень і перевтілень. Добрий приклад такого розуміння часу дає календарна обрядовість у фольклорі), що ніби повертає нас певного дня до тих самих, щороку повторюваних ритуалів: щедрувань, колядувань, накликання весни, утоплення Марени в купальській воді. Ідея про безсмертя як безконечну мандрівку душі (відоме з давньоіндійської філософії переконання, що душа народжується вдруге, залежно від свого попереднього життя, у людині, тварині чи рослині) захоплювала поета. Тому не варто думати, що написавши:

*Антонич був хрущем і жив колись на вишнях,
на вишнях тих, що їх оспівував Шевченко —
("Вишні")*

він пожартував або впав у якусь хворобливу уяву. Для Антонича — це досить серйозна світоглядна заява. Так він визначає власне духовне походження й обирає свою традицію, пам'ятаючи, що навіть найоригінальніший митець може породити тільки частину самого себе, решту він свідомо успадковує від попередників. Те, що бачить Антонич у вірші "Вишні" стосується і минулого, і майбутнього. Поет применшує власні амбіції (всього лиш "хрущ" на "Шевченкових вишнях", а разом з тим захоплюється землею, яка дає йому натхнення, що навіть через сто років після Шевченка він як поет ще має що сказати.

Творчість Антонича споріднена з фольклором, він розлого покликався у власних віршах на християнську міфологію, пов'язану зі старозавітними переказами, канонічними євангеліями і навіть апокрифами. (Особливо прикметною тут виглядає "Книга Лева", де поет вдається до міфів про походження стихій, світил, землі всього суцього). В останніх двох збірках — "Зелена євангелія" та "Ротації" — Антонич дає ліричні переспіви початків існування: "Перша глава Біблії", "Міф", а також картини апокаліпсису: "Кінець світу", "Сурми останнього дня". Майбутню загибель цивілізації він бачить як момент вічного ланцюга творень і нищень.

Прокотяться, як лава, тисячні століття,

*де ми жили, ростимуть без наймення пальми
і вугіль наших тіл цвістиме чорним віттям,
задзвонять в моє серце джагани в копальні.
("Пісня про незнищенність матерії")*

Крім того, Богдан-Ігор Антонич використовував мотиви античності (єгипетської, Індійської, грецької) й поганської міфології слов'ян про великий колообіг життя у Всесвіті. Він понад усе цікавився так званими дописемними культурами. Його наснажувала думка про творення новітніх міфів, що народжуються на наших очах. Він не вважав їх менш справжніми, ніж прадавні. Навпаки. Писати вірші — це вже означало для нього займатися міфотворенням.

Поет міряє час не місяцями чи роками, а століттями. Шукаючи затерті сліди минулих народів і завмерлих культур, він бачить себе доісторичною людиною, з правіку пов'язаною зі своїм місцем під сонцем, зі своєю землею:

*Я жив тут. В неоліті...
може, ще давніше...
Мої малюнки буйволів
замазав місяць.
("Праліто")*

В Антонича ніколи не знайдете зверхнього погляду людини як царя природи, навпаки, він щоразу підкреслює, наскільки рівними й наскільки схожими виявляються живі істоти, звірята, люди та рослини перед стихією, молить Бога берегти в завію "і людські, і звірячі кубла". Недарма ж основою основ серед образів Антоничевої поезії став образ землі як стихії. Богдан-Ігор Антонич прийшов до переконання, що джерело усіх слов'янських вірувань треба шукати саме тут. Із землі народжується життя. Земля і небо — фундамент і дах світового дому. Земля у своїх розмаїтих подобах близька й вічна, вона ховає таємний глузд існування, а небо, цей світ над нами, холодне й неживе. Нам не збагнути його у всій його досконалій блакиті, але й небесна перспектива не дає зрозуміти світ унизу: земля для цієї "блакитної вілли" назавжди залишиться закритою книжкою:

*Стіл ясеновий, на столі
слов'янський дзбан, у дзбані сонце.
Ти поклоняйся лиш землі,
землі стобарвній, наче сон цей!
("Зелена євангелія")*

Б.-І. Антонич є автором шести книг поезії. Крім "Привітання життя" (1931), він встиг видати "Три перстені" (1934), "Книгу Лева" (1936) і впорядкувати ще три — "Зелена євангелія", "Ротації" та "Велика гармонія". Поет укладав свої збірки з

надзвичайно тонким відчуттям композиції. Він не працював за принципом "що написав — те й видав". Три останні збірки готував упродовж чотирьох років, помалу вибудовуючи задум і заповнюючи його формою.

Критики все ще до кінця не визнали важливість Антонича в розвитку української поезії. Вони продовжують вагатися стосовно його точної позиції у спектрі української літератури ХХ сторіччя. Хоча сам Антонич співвідносив свою поезію з авангардом, він писав її радше у загальному руслі сучасної йому поезії, ніж у якійсь конкретній поетиці. Всупереч окремим школам і літературним рухам, він говорив про "авангардний підхід" з постійним пошуком нових, більш відповідних засобів вираження, постійним творенням, постійним розвитком пізнавальної сили мистецтва.

У "Привітанні життя" він починав як романтичний бунтівник, тоді звернувся до мрій і спогадів дитинства у "Трьох перстнях" і, врешті, наново відкрив себе у ролі міфотворця, чю манеру письма можна би описати як щось на межі символізму й авангарду, але що нелегко визначити з точки зору критики. Антоничева здатність вживати різні способи вираження й різні перспективи огляду дійсності, його відкритість до багатоголосся і багатоманіття виявляє його віру в те, що найкращий спосіб розпізнати і схопити єдність всього сущого — це відтворити суперечності, притаманні земному світові в часі й просторі. Проте у вищій позасвітній дійсності "за зорею" (збірки "Книга Лева" та "Зелена євангелія") ці суперечності подолано й представлено як частини єдності, вічної цілості, що її інтуїтивно відчуває митець. У самому осерді Антоничевої естетики перебуває позасвітня краса, з якою споріднена краса земна, і яка, в його розумінні, творить "велику гармонію" — абсолютну істину.

Проблема істини надихала Антоничевий пошук праслова — "правдивого слова"; він поділяв переконання модерністів, що первісні слова знаходились біля витоків часу, а тому поєднують сучасність із втраченим Раєм непідробної гармонії взаємин людини і природи. Антонич вважав, що тільки мистецтво спроможне надати довершеності жахливому досвідові життя. Антонич поділяв символістську тугу за вищим світом, особливості уяви й специфічну музичність вірша; з авангардом його пов'язували пошана до поетичного ремесла, позиція нерухомого спостерігача, парафраз і ретельна робота зі словом. Таким чином він досягнув у поезії співпраці раціонального та ірраціонального начал. Антоничева повна спадщина виявляє цю поетичну хорду між пророчим видінням і конструюванням.

Велика самоцінність спадщини Антонича, а також те, як він поєднав ідеї авангарду і міфопоетики, робить його центральною постаттю в українській поезії ХХ ст.

ОСНОВНІ ТВОРИ:

Збірки "Привітання життя", "Три перстені", "Книга Лева", "Зелена євангелія", "Ротації" та "Велика гармонія".

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

1. Весни розспіваної князь: Слово про Антонича.— К-, 1989.
2. Ільницький М. Богдан — Ігор Антонич. Літературний портрет.— К-, 1991.
3. Жулинський М. Богдан-Ігор Антонич //Слово і доля. — К-, 2002.

4. Усе для школи. Українська література: програмні тексти, ілюстрації, пояснення, завдання, тести: 8 кл. — К., Львів, 2001.